

УДК 378.096:615.1:378.147

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ, ШЛЯХИ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Л. М. Унгурян, Г. В. Чернецька, М. С. Образенко

Одеський національний медичний університет

STUDENT MOTIVATION IN EDUCATIONAL PROCESS MOTIVATION WAYS TO EDUCATION

L. M. Unhuryan, H. V. Chernetska, M. S. Obrazenko

Odesa National Medical University

У даній статті розглядаються поняття “мотивація” у навчальній діяльності і шляхи мотивації до навчання. Мотиваційними процесами в навчанні студентів можна і потрібно управляти: створювати умови для розвитку внутрішніх мотивів, стимулювати студентів. Під час величезного обсягу інформації, яка надається такими джерелами, як медіа, інтернет, соціальні мережі, є дуже складним мотивувати студента до навчання, систематичної роботи, шукати нову інформацію і ефективно використовувати її у процесі навчання і життя.

This article adduces the concept of “motivation” in educational activities and ways of motivation to education. Motivational processes in students education can and should manage: to create conditions for the development of internal motivation, motivate students. During the sheer volume of information provided by sources such as the media, the internet, social networking, is very difficult to motivate students to education, systematic work, seek new information and use it effectively in educational process and life.

Вступ. Мотивація, як один з провідних факторів регулювання поведінки та діяльності особистості, представляє особливий інтерес для педагога і студента. Без урахування особливостей мотивації студентів педагогу практично неможливо налагодити з ними ефективну педагогічну взаємодію. Людина, яка вступила або збирається вступити до вищого навчального закладу, має свої мотиви свідомі або підсвідомі. Вона свідомо вибирає напрямок, у рамках якого в подальшому хотіла би трудитися, приходити у вищий навчальний заклад з думкою отримати не просто знання, а й уміння ці самі знання застосувати.

Час об’єктивно вимагає зміни ролі і місця викладача в навчальному процесі. Студент повинен бути дійовою особою, а викладач – його партнером у навчанні і розвитку. Навчально-виховний процес повинен базуватися на психолого-педагогічному проектуванні розвитку кожного студента, на створенні мотивації, на суб’єктно-суб’єктних відносинах учасників навчання.

Основна частина. У перекладі з латинської термін “мотивація” означає “рух”. Під мотивом розуміють наміри, спонування і схильності, бажання, морально-політичні установки і помисли, властивості особистості. Можна уявити, що “мотивація” – сукупність спонувань, що викликають і визначають активність

людини, а також процес утворення, формування мотивів, характеристика процесу, який стимулює і підтримує поведінкову активність на певному рівні.

Особливий інтерес представляє навчальна мотивація, яка є приватним видом мотивації. Вона визначається освітньою системою і освітньою установою; організацією освітнього процесу; особливостями педагога і перш за все системою його відносин до учня, до справи; специфікою навчального предмета. Мотивація до навчання являє собою досить непростий і неоднозначний процес зміни ставлення особистості як до окремого предмета вивчення, так і до всього навчального процесу. Необхідно підвищувати інтерес студентів до отримання знань. А інтерес є важливою стороною мотивації. Мотиви або, іншими словами, причини, що стимулюють людину і спонукають її до активної діяльності, в даному випадку – вчитися, можуть бути різними:

1. *Зацікавленість.* Буде користуватися набагато більшою популярністю і авторитетом серед студентів той викладач, який розбавляє лекції різними практичними заняттями, організовує зустрічі студентів з тими, хто вже досяг певних професійних вершин у даній сфері. А той викладач, який ще і зможе довести, що його предмет не просто цікавий, а й виявиться вельми корисним у подальшій трудовій кар’єрі молодого фахівця, ніколи не буде бачити порожні парти в аудиторії на своїх заняттях.

© Л. М. Унгурян, Г. В. Чернецька, М. С. Образенко

2. *Професіоналізм.* Для викладача дуже важливо вміти дати компетентну відповідь на питання, що виникає в ході навчання. Тим самим він підтверджує свій професійний рівень. Звичайно, питання бувають різними, і в разі неможливості на них відповісти відразу необхідно обов'язково повернутися до нього при наступній зустрічі. При такому зворотному зв'язку у студента підвищується зацікавленість у предметі, що саме по собі важливе.

3. *Створення мікроклімату.* Справжній викладач буде не тільки займатися безпосередньо навчанням своїх студентів, а й регулювати емоційний фон у групі. Доброзичлива обстановка, повага один до одного обов'язково будуть сприяти підвищенню ефективності навчання та позитивно позначатися на її результатах.

4. *Значимість похвали.* Визнання викладачем достоїнств відмінно зробленої роботи або добре підготовленої відповіді студента, особливо зроблене публічно, обов'язково додасть йому впевненості в собі, підвищить його внутрішню мотивацію, а значить – зміцнить його бажання активно брати участь у навчальному процесі, що, без сумніву, вплине на якість його освіти в цілому.

Класифікують мотивацію по-різному, наприклад, за спрямованістю та змістом виділяють такі види:

- *соціальні мотиви* (борг, відповідальність, розуміння значущості навчання для всього суспільства);
- *пізнавальні мотиви* (прагнення більше знати з усіх предметів, стати ерудованим);
- *професійно-ціннісні мотиви* (без знань не буде гарної професії);
- *естетичні мотиви* (від навчання отримуєш задоволення, розкриваєш свої приховані здібності і таланти);
- *комунікативні мотиви* (можливість розширювати своє коло спілкування завдяки підвищенню свого інтелектуального рівня і новим знайомствам);
- *статусно-позиційні мотиви* (прагнення через вчення або громадську діяльність утвердитися в суспільстві, у своєму ВНЗ, групі тощо);
- *утилітарно-практичні мотиви* (необхідність в отриманні свідоцтва про освіту, яке дозволяє отримати заповітне робоче місце);
- *навчально-пізнавальні мотиви* (прагнення засвоїти окремий цікавий предмет і навчитися самоосвіти);
- *неусвідомлені мотиви* (засноване на повному нерозумінні змісту одержуваної інформації та повній відсутності інтересу до пізнавального процесу).

Навчальна мотивація системна. Навчальну мотивацію утворює система мотивів, що включає в себе пізнавальні потреби, цілі, інтереси, прагнення, ідеали.

Ця система стимулює до навчальної діяльності і характеризується як стійкістю, так і динамічністю. Виділяються зазвичай внутрішні і зовнішні мотиви. Можна виділити пізнавальну потребу саму по собі – потреба вченню. Тоді говоримо про внутрішню мотивацію. Внутрішні мотиви визначають стійкість навчальної мотивації, а зовнішні, соціальні мотиви обумовлюють динаміку спонукань. Якщо з навчанням пов'язана потреба збільшення соціального престижу, зарплати, потрібно говорити про зовнішні мотиви. Проте недостатньо розділити мотиви лише на внутрішні і зовнішні, вони, у свою чергу, можуть ділитися на позитивні (мотиви успіху, досягнення) і негативні (мотиви уникнення, захисту). Очевидно, що зовнішні позитивні мотиви більш ефективні, ніж зовнішні негативні мотиви, якщо навіть по силі вони рівні. Зовнішні позитивні мотиви впливають ефективно на успішність навчальної діяльності.

Існує значна закономірність: виявилось, що “сильні” і “слабкі” студенти відрізняються один від одного, але не за рівнем інтелекту, а за силою, якістю та типом мотивації до навчальної діяльності. Для сильних студентів характерна внутрішня мотивація: їм необхідно освоїти професію на високому рівні, вони орієнтуються на отримання міцних професійних знань і практичних умінь. Що стосується слабких студентів, то їх мотиви в основному зовнішні, ситуативні. Для таких студентів у першу чергу важливо уникнути осуду і покарання за погане навчання, не позбутися стипендії і т. п. Таким чином, поштовхом до діяльності, зокрема до навчання, можуть однаково стати як бажання досягти успіху, так і страх перед невдачею.

Виділяють два важливих типи мотивації – мотивація успіху і мотивація страху невдач. Перша відноситься до позитивної сфери і має позитивний характер, друга – до негативної. Якщо людина орієнтована на успіх, то вона не відчуває страху перед невдачею і навпаки, якщо вона орієнтована на уникнення невдачі, то у неї слабо виражене прагнення до успіху.

Студенти, мотивовані на успіх, надають перевагу завданням середньої або трохи вище середньої важкості. Вони впевнені в успішному результаті задуманого, їм властиві пошук інформації для роздумів про свої успіхи, рішучість у невизначених ситуаціях, схильність до розумного ризику, готовність взяти на себе відповідальність, велика наполегливість при прагненні до мети, адекватний середній рівень домагань, який підвищується після успіху і знижується після невдачі. Дуже легкі завдання не приносять їм почуття задоволення і справжнього успіху, а при виборі занадто важких велика ймовірність невдачі; тому

вони не вибирають ні ті, ні інші. При виборі ж завдань середньої важкості успіх і невдача стають рівно імовірними і результат стає максимально залежним від власних зусиль людини.

Студенти зі схильністю до уникнення невдачі шукають інформацію про можливість невдачі при досягненні результату. Вони, як правило, малоініціативні. Уникають відповідальних завдань, вишукують причини відмови від них, погано оцінюють свої можливості. В інших випадках, навпаки, вибирають легкі завдання, які не потребують особливих трудових витрат. При виконанні завдань проблемного характеру, в умовах дефіциту часу результативність діяльності погіршується. Відрізняються, як правило, меншою наполегливістю в досягненні мети (втім, нерідкі винятки). У разі невдачі при виконанні якого-небудь завдання його привабливість, як правило, знижується. Причому це відбуватиметься незалежно від того, чи “нав’язане” завдання ззовні або обране самим суб’єктом. Хоча в кількісному відношенні зниження привабливості в другому випадку (вибрав сам) може бути менш виражено, ніж у першому (нав’язане кимось).

Методи стимулювання мотивації:

– *поставити перед учням точну мету*, щоб працювати над її досягненням. Дуже корисним є зосередитися на невеликих завданнях, які можна виконати без зусиль. Розвивати мотиви досягнення мети надзвичайно важливо. Тому обов’язковою є організація такого навчального процесу, де ставиться мета, якої потрібно досягти. Тобто на кожному занятті при вивченні теми або вирішенні проблеми повинна бути націленість на результат, який дозволяє студентам пережити успіх у діяльності;

– *мотивувати студентів до активності на інших місцях руху інформації* (інтернет-форуми, присвячені курсу, он-лайн курси);

– *надати студентам можливість спілкуватися між собою шляхом альтернативних форм, таких, як конференції, відвідування музеїв, професійних ус-*

танов, компаній, на роботу в яких студенти хочуть влаштуватися;

– *симульовані ситуації в реальному житті при процесі навчання;*

– *створення сприятливого психологічного клімату для розвитку особистості.*

У шляхи підвищення мотивації можна також включити: введення системи рейтингової оцінки студентів, введення системи публікації успіхів студентів та нагороди за їх чудові успіхи і прагнення, розширення можливостей самореалізації студентів, можливість ввести індивідуальну систему навчання студентів.

Висновок. Таким чином, рекомендації щодо підвищення рівня мотивації прості і доступні всім. Це, насамперед, підвищення зацікавленості студентів до дисципліни і майбутньої спеціальності, як через професіоналізм педагога, так і методом рефлексії, підтримання творчого мікроклімату в групі, правильний емоційний вплив на студентів, правильне застосування методів виховання та ін.

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що висока позитивна мотивація у навчанні може заповнювати неолік здібностей і запасу знань, умінь і навичок. Від сили і структури мотивації більшою мірою залежать успішність і активність учнів. Мотивації досягнення успіху і уникнення невдач є важливими і відносно незалежними видами людської мотивації, вони багато в чому визначають спрямованість особистості і поведінку студента. Основним завданням навчального закладу, який хоче виростити грамотних фахівців з реальними знаннями, є стимулювання інтересів до навчання таким чином, щоб метою студентів стало не просто отримання диплома, а диплома, який підкріплений міцними і стабільними знаннями. Мотивація студентів – це один з найбільш ефективних способів поліпшити процес і результати навчання, а мотиви є рушійними силами процесу навчання і засвоєння матеріалу.

Література

1. Виштак О. В. Мотивационные предпочтения абитуриентов и студентов / О. В. Виштак // Социологические исследования. – 2003. – № 2. – С. 135–138.
2. Малинаускас Р. К. Мотивация студентов разных периодов обучения / Р. К. Малинаускас // Социологические исследования. – 2005. – № 2. – С. 134–138.
3. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 2006. – 203 с.

4. Маркова А. К. Формирование интереса к учению у учащихся / А. К. Маркова. – 2000. – 175 с.
5. Мартова Т. В. Этика деловых отношений / Т. В. Мартова. – Ростов н/Д: Феникс, 2009. – 252 с.
6. Мелия М. Бизнес – это психология / М. Мелия. – Евро-букс, 2009. – 352 с.
7. <http://student.mirvmete.com/news/kak-motivirovat-studenta.html>
8. <http://www.psychological.ru/>